

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS RETSBOG

Den 7. december 2017 kl. 09:30 holdt Østre Landsret offentligt retsmøde i retsbygningen, Bredgade 42, København.

Som dommere fungerede landsdommerne Ole Dybdahl, Tine Vuust og Morten Christensen, førstnævnte som rettens formand.

Der foretoges fortsat hovedforhandling

24. afd. nr. B-3448-14:

1) Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond

som mandatar for _____

2) _____

3) _____

4) _____

5) _____

6) _____

7) _____

8) _____

9) _____

10) _____

11) _____

12) _____

13) _____

14) _____

15) _____

16) Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond

som mandatar for _____

17) _____

18) _____

19) _____

20) _____

21) _____

22) _____

23) _____

(advokat Christian F. Jensen, besk., for sagsøgerne 2 til 15 og 17 til 23,
og advokat Christian Harlang for så vidt angår sagsøgerne 1 og 16 samt
den del af sagen, hvori der ikke er dækning under den meddelte fri proces)
mod

Forsvarsministeriet

(Kammeradvokaten v/advokat Peter Biering)

For sagsøgerne mødte advokat Christian Harlang og advokat Christian F. Jensen.

For sagsøgte mødte Kammeradvokaten ved advokat Peter Biering. Med advokaten mødte
tillige advokatfuldmægtigene Emil Wittendorff Nørgaard og Malthe Gade Jeppesen.

Advokat Peter Biering fortsatte sagsøgtes supplerende forelæggelse i overensstemmelse
med disposition for forelæggelsen side 239-272 med dertil hørende henvisninger til eks-
trakterne, sagsøgtes støttebilag og materialesamling.

Der blev under forelæggelsen forevist uddrag af tidligere forevist video- og lydoptagelse
fra Operation Green Desert.

Der blev endvidere som angivet i disposition for forelæggelsen forevist uddrag af doku-
mentarfilmen "Et civiliseret land" (2014) (sagens bilag DL).

Advokat Christian Harlang dokumenterede fra ekstraktens bind II, side 222 f.

Retsformanden tilkendegav, at retsmøderne den 12. og 13. december 2017, såfremt parter-
ne måtte ønske dette, kan påbegyndes kl. 9.10, og at frokostpausen den 13. december 2017
kan afkortes til ½ time.

Parterne accepterede retsformandens forslag.

Retsformanden bemærkede, at der i parternes planlægning af vidneførslen skal afsættes tid også til parternes modafhøringer og anmodede sagsøgerne om at udarbejde tidsplan for den 12. og 13. december 2017 og fremsende den til landsretten og modparten senest den 8. december 2017.

Kl. 13.30 mødte som vidne forhenværende ambassadør Christian Oldenburg, der behørigt formået afgav forklaring. Han blev herunder gjort bekendt med Udenrigsministeriets brev af 6. december 2017 vedrørende ophævelse af tavshedspligt, der fremlagdes.

Christian Oldenburg forklarede blandt andet, at han i 1971 blev ansat i Udenrigsministeriet med både ude- og hjemmeposter. Han var ambassadør i Bagdad fra den 1. juli 2005 til den 31. august 2006. Forud herfor havde han fra 1991 til 1994 været ambassadør i Damaskus, hvor han repræsenterede Danmark i Libanon, Jordan og Cypern. Herefter var han i Danmark, hvor han fra 1994 til 1997 var chef for konsularkontoret, det nuværende Borgerservice, og senere leder af Melle møstkontoret, hvor man beskæftigede sig med de arabiske lande i et geografisk bælte fra Iran til Marokko. I 2000 blev han ambassadør i Cairo og dækkede Egypten og Sudan, indtil han i 2004 blev kaldt hjem for at blive rejsende ambassadør for ”Det arabiske initiativ”, der var et dansk forsøg på at bidrage til en modernisering af de arabiske lande. Han har igennem sin beskæftigelse fået et indgående kendskab til samfundsforholdene i de arabiske lande. I 2006 blev han ambassadør ved Europarådet og gik på pension i maj 2010.

Forud for sin tiltræden som ambassadør i Bagdad deltog han - formentlig i april eller maj 2005 - i en af Udenrigsministeriet arrangeret fact-finding rejse, hvor han navnlig koncentrerede sig om forhold af praktisk karakter i forbindelse med sit forestående ophold i Bagdad. Han mødte ved den lejlighed ambassadør Gettermann, som han skulle afløse. Den overlevering, han modtog fra ambassadøren, vedrørte alene praktiske forhold i forbindelse med opholdet. Oplysninger om situationen i Irak havde han i stedet mulighed for at gøre sig bekendt med i ambassadens aktpakker. Operation Green Desert så han ikke omtalt noget sted i ambassadens aktpakker. Ambassadeboligen var centralt beliggende i ”den grønne zone” i Bagdad, som udgjorde det gamle magthaverkvarter, og hvortil adgangsvejene var kontrolleret.

På grund af urolighederne i Bagdad var der ved hans tiltræden i juli 2005 stationeret ti danske soldater til at beskytte de danske interesser. Der var tale soldater, der det første halvår kom fra Jægerkorpset, det næste fra Frømandskorpset og det sidste fra militærpolitiet. Militærpolitifolkene havde tidligere været udstationeret i den danske lejr i Basra og var efter en hjemmeperiode udsendt til Bagdad. Han ved ikke, hvor lang hjemsendelsesperioden for soldaterne havde været, men ingen af dem kom direkte fra Basra. Man kunne ikke forlade ambassaden uden at være ledsaget af danske soldater i pansrede mandskabsvogne, og det var også nødvendigt at være iført skudsikker vest og hjelm.

Han udførte sit arbejde med udgangspunkt i Bagdad, men foretog også rejser til Basra, dels i juli 2005 for efter sin tiltræden som ambassadør at præsentere sig for de danske Danidamedarbejdere på Basra Palace og hæren i den danske lejr, dels i forbindelse med i hvert fald to besøg fra forsvarsminister Søren Gade og et besøg fra statsminister Anders Fogh Rasmussen. Under sådanne besøg boede man i lejrens gæsteboliger og modtog briefinger fra officererne, ligesom han også selv talte med feltpræsten og folkene i kantine. Storbritannien havde det ledende ansvar for Basra-regionen, men han vidste fra sine samtaler og de kort, han så i lejren, at de danske styrker havde deres eget område, inden for hvilket de havde ansvaret for at opretholde ro og orden og fange terrorister, medmindre de bad briterne om hjælp. Området Al-Zubair siger ham ikke umiddelbart noget. Han observerede, at soldaterne regelmæssigt drog ud om natten og tidligt om morgenen for at patruljere i området og løse sikkerheds- og efterretningsopgaver. Han hørte aldrig om, at de danske styrker skulle have begået overgreb mod irakere eller medvirket til mishandling af fanger, men det ville de heller ikke have fortalt ham. Hæren skulle nok passe sine egne sager, og kontakten mellem basen i Basra og ambassaden var ikke intens i relation til videndeling. Soldaternes attitude var altid, at "her går det godt", og det var også det indtryk, de videregav under ministerbesøgene. Alle vil jo gerne have en succes. Han vidste dog, at der var nogle incidenter, som var ubehagelige for soldaterne.

Det er hans generelle indtryk – baseret på hans forudgående viden om de arabiske lande suppleret med hans egne oplevelser under opholdet i Irak, herunder at kørsler i både Bagdad og Basra-området helst skulle foregå under bevogtning af to pansrede biler med et større antal soldater - at forholdene i Irak siden august 2003, hvor FN's hovedkvarter blev sprængt i luften, var blevet forværret. Den negative udvikling med flere og flere bombeangreb fortsatte, indtil han forlod Bagdad i 2006. Det danske militær modtog dagligt

opdateringer om, hvor der havde været bombeangreb. Forholdet mellem shia- og sunni-muslimer i Irak var dårligt, og dette gjaldt også i Basra. Der blev gennemført valg, men de havde mere karakter af folketællinger, idet irakerne stemte efter deres religiøse snarere end politiske overbevisning. Alle partierne havde deres egne militser, så valgene blev ikke afgjort i stemmeboksene, men ved militsernes hærgen i landet. Shia-muslimerne vandt i kraft af deres numeriske antal magten og ønskede at hævne sig på sunni-muslimerne, der på deres side var meget sure. Angreb irakerne imellem var typisk rettet mod religiøse mål.

Han begyndte at interessere sig for denne sag, da han i en artikel i Politiken i 2012 læste om udtalelser fra den dommer, der havde løsladt de sidste af de tilbageholdte fra Operation Green Desert. Udtalelserne gik ud på, at arrestanterne alle var nogle slyngler, og at de ikke havde foretaget sig noget kriminelt, som de individuelt havde kunne retsforfølges for, men at de nu havde siddet indespærret længe nok. Sådanne udtalelser gav kun mening, hvis dommeren var shia-muslim og arrestanterne sunni-muslimer. Han ringede til advokat Harlang, som han vidste var advokat for sagsøgerne i denne sag, og advokaten bekræftede hans antagelse. Han vidste fra medierne, at der havde været en aktion i november 2004, som de danske tropper havde ledet og briterne assisteret, og hvor irakerne havde tilbageholdt et betydeligt antal fanger, som de efter at have kørt rundt til forskellige baser havde sendt til opbevaring i fængsler. Han var rystet over, at de danske soldater på denne måde havde medvirket til udrensning og forfølgelse af et religiøst mindretal ved at indsamle sunni-muslimer vel vidende, at de ville få en dårlig behandling i de irakiske fængsler. Alle vidste, at fængselsforholdene i Irak var forfærdelige og præget af vold og mishandling. De soldater, som arbejdede i Bagdad, havde fortalt ham, at det også gjaldt fængslerne i Basra-området, og der er da heller ingen grund til, at det skulle være anderledes dér end i resten af Irak. De pågældende soldater havde tidligere været udstationeret seks måneder i den danske bataljon ved Basra, så det må have været soldaterne fra militærpolitiet, da Frømandskorpset og Jægerkorpset ham bekendt ikke var udsendt til den danske lejr i Basra. Forholdene i Abu Graib fængslet, der lå uden for Bagdad, havde også været kendt i lang tid. Det er hans gæt, at de amerikanske soldater må være blevet smittet af den irakiske fængselskultur, for forholdene var så uhyrlige i sammenligning med almindelig civiliseret standard. Han har ingen positive informationer om fængslerne i Irak.

Han udfærdigede sin erklæring af 19. november 2012 efter et møde på advokat Harlangs kontor. Det er muligt, at han forinden havde set stævningen i sagen. Han erindrer ikke, om han udarbejdede erklæringen efter forslag fra advokaten, eller om det var noget, han selv

tilbød at gøre. På et tidspunkt blev han af advokat Harlang gjort bekendt med udtalelsen fra Anders Kærgaard, der havde ansvaret for de danske sikkerhedsoperationer, om, at han tilkendegav over for bataljonchefen, at Operation Green Desert var baseret på oplysninger, der måtte betegnes som "en vildmand", hvortil bataljonchefen havde forsvaret operationen med, at man skulle have et godt forhold til irakerne. Vidnets erklæring er baseret på hans indgående kendskab til den arabiske verden efter hans virke i Udenrigsministeriet og ikke på specifikke kilder. Den bygger således på hans almene viden og erfaring fra opholdet i Irak. De i erklæringen nævnte sikkerhedsmæssige konflikter og problemer var i hvert fald aktuelle i 2005. Han ved naturligvis ikke positivt, om de også var til stede i 2004, men han har intet grundlag for at antage, at det ikke var tilfældet. Erklæringens afsnit om "Fængsler i Irak" vedrører perioden fra den 1. juli 2005 til august 2006, men forholdene i Abu Graib-fængslet var kendt i lang tid før, og forholdene i alle irakiske fængsler var langt fra gode, ordentlige og værdige efter en dansk målestok. Han kan ikke nærmere uddybe sin bemærkning om de britiske styrkers ødelæggelse af "al Shu'oon politistationen". Grundlaget for hans undren som nævnt sidst i erklæringen var det, han læste i medierne, fik fortalt af advokat Harlang og de få papirer, han så. Han var blevet bibragt det indtryk, at de omtalte irakiske sikkerhedsstyrker var det irakiske politi, men han ved ikke, hvilken del af politiet de tilhørte.

Sagen udsat til fortsat hovedforhandling den 12. december 2017 kl. 9.10.

Retten hævet kl. 15.00.

(Sign.)

— — —
Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsret, den 14-12-2017

Helle Spenner
sektionsleder